

वार्षिक: पाठ्यक्रमः
कक्षा - एकादशी
विषयः - संस्कृतम् (केन्द्रिकम्) (कोड-322)
सत्रम् - 2023-2024

1. अपठित-अवबोधनम्

2. रचनात्मकं कार्यम्

औपचारिकम् अनौपचारिकं पत्रम् / प्रार्थनापत्रम् (मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा पूर्णं पत्रं लेखनीयम्।)

3. लघुकथालेखनम् (शब्दसूचीसाहाय्येन रिक्तस्थानपूर्ति-माध्यमेन)/

4. वार्तालापे एकपक्षपूरणम्

अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्

5. सन्धिः- पाठ्यपुस्तके प्रयुक्तपदानां सन्धिविच्छेदः सन्धिकरणं च।

स्वरसन्धिः > दीर्घः गुणः वृद्धिः

व्यञ्जनसन्धिः- श्रुत्वम्, ष्टुत्वम्, जश्त्वम्।

विसर्गसन्धिः > सत्वम्, उत्त्वम्।

6. प्रत्ययाः (प्रकृति-प्रत्यय-संयोजनं वियोजनञ्च)

क्त्वा, ल्यप्, तुमुन्।

7. शब्दरूपाणि- विभक्त्यनुसारं वाक्यप्रयोगः

> अजन्ताः- रमा, कवि, पति, मति, नदी, शिशु, धेनु, मधु, वधू, पितृ, मातृ समानान्तरप्रयोगाश्च।

> हलन्ताः- राजन्, गच्छन्, भवत्, आत्मन्, विद्वस्, वाच् समानान्तरप्रयोगाश्च

8. धातुरूपाणि

पञ्चलकारेषु अधोलिखितधातूनां वाक्येषु प्रयोगः।

परस्मैपदिनः - भू, कृ, पा, स्था, दृश्, अस्, कथ्, भक्ष्, घ्रा, क्रुध्, हन्, श्रु, क्री, ग्रह्।

आत्मनेपदिनः - लभ्, सेव्, मुद्, याच्।

9. कारक उपपदविभक्तिप्रयोगः।

10. सामान्यं वाच्य-परिवर्तनम् (लट्-लृट्-लकारयोः)

11. अशुद्धिसंशोधनम् (लिङ्ग-वचन-पुरुष-विभक्ति-कालाधारितम्)।

12. पठितावबोधनम्

प्रथमः पाठः कुशल प्रशासनम्

तृतीयः पाठः सूक्तिसुधा

पञ्चमः पाठः वीरः सर्वदमनः

षष्ठः पाठः शुकशावकोदन्तः

- प्रश्नोत्तराणि

- भावार्थे रिक्तस्थानपूर्ति: / प्रदत्ते भावार्थत्रये शुद्धभावार्थचयनम्,
- अन्वयेषु रिक्तस्थानपूर्तिः,
- प्रदत्तवाक्यांशानां सार्थकं संयोजनम् ,
- प्रदत्तपङ्क्तिषु प्रसंगानुसारं पदानाम् अर्थलेखनम्।

(ii) संस्कृत-साहित्येतिहासस्य सामान्यः परिचयः

संस्कृतभाषायाः उद्भवः विकासश्च

वैदिकसाहित्यम् (वेदाः ब्राह्मण-आरण्यकानि, उपनिषदः वेदानि)

रामायणम्, महाभारतम् पुराणानि च

नोट- प्रथम सत्र का पाठ्यक्रम 15 सितम्बर 2023 तक पूर्ण करना अनिवार्य है।

पुनरावृत्तिः

प्रथमसत्रीया परीक्षा

प्रथम सत्रीय प्रश्नपत्र की चर्चा

1. अपठित-अवबोधनम्

2. रचनात्मकं कार्यम्

औपचारिक अनौपचारिक पत्रम् / प्रार्थनापत्रम् (मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा पूर्णं पत्रं लेखनीयम्)

3. लघुकथालेखनम् (शब्दसूचीसाहाय्येन रिक्तस्थानपूर्ति-माध्यमेन)/

4.वार्तालापे एकपक्षपूरणम्

5. अनुप्रयुक्त व्याकरणम्

सन्धिः-पाठ्यपुस्तके प्रयुक्तपदानां सन्धिविच्छेदः सन्धिकरणं च

स्वरसन्धिः

> यण, अयादिः ।

>व्यञ्जनसन्धिः—>अनुस्वारः >परसवर्णः ।

विसर्गसन्धिः > रुत्वम्, लोपः ।

6. प्रत्ययाः (प्रकृति प्रत्यय संयोजनं वियोजनञ्च)

तव्यत्, अनीवर, क्त, क्तवत् ।

7.शब्दरूपाणि- विभक्त्यनुसारं वाक्यप्रयोगः

> सर्वनामानि- सर्व, यत्, तत्, किम्, इदम्, (त्रिषु लिङ्गेषु) अस्मद् युष्मद्

>संख्यावाचकशब्दाः- एकसंख्यातः पञ्चसंख्यापर्यन्तम् (त्रिषु लिङ्गेषु) ।

8. धातुरूपाणि- पञ्चलकारेषु अधोलिखितधातूनां वाक्येषु प्रयोगः

आत्मनेपदिनः

>लभ, सेव, मुद्, याच्

9. कारक उपपदविभक्तिप्रयोगः

10. सामान्य वाच्य परिवर्तनम् (लट्-लृट्-लकारयोः)

11. अशुद्धि-संशोधनम् (लिङ्ग-वचन-पुरुष-विभक्ति-कालाधारितम्)

'घ' भागः

(i) पठितावबोधनम्

परीक्षाये निर्धारिताः पाठाः

अष्टमः पाठः सङ्गीतानुरागी सुबण्णः

नवमः पाठः वस्त्रविक्रयः

दशमः पाठः यद् भूतहितं तत्सत्यम्

एकादशः पाठः स मे प्रियः

- प्रश्नोत्तराणि,
- भावार्थे रिक्तस्थानपूर्तिः / प्रदत्ते भावार्थत्रये
- शुद्धभावार्थचयनम्, अन्वयेषु रिक्तस्थानपूर्तिः,
- प्रदत्तवाक्यांशानां सार्थकं संयोजनम्
- प्रदत्तपंक्तिषु प्रसंगानुसारं पदानाम् अर्थलेखनम्।

(ii) संस्कृत साहित्येतिहासस्य सामान्य परिचयः

*संस्कृतभाषायाः उद्भवः विकासश्च

*वैदिकसाहित्यम् (वेदाः ब्राह्मण-आरण्यकानि, उपनिषदः वेदानि)

*रामायणम्, महाभारतम् पुराणानि च

- सूचना सम्पूर्ण पाठ्यक्रम 31 जनवरी 2024 तक पूर्ण किया जाना अनिवार्य है।
- वार्षिक परीक्षा में सम्पूर्ण पाठ्यक्रम से प्रश्न पूछे जाएंगे।
- वार्षिकी परीक्षा
- विस्तृत जानकारी के लिए सीबीएसई की साइट पर जाकर पाठ्यक्रम देखें।